روزنامه فرهنگی - اجتماعی صبح ایران
صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
مدیر مسئول: یوسف قوچانی غروی

جام جم

شنبه ۱۹ مهر ۱۴۰۴ | ۱۸ ربیع‌الثانی ۱۴۴۷
۲۰ صفحه روزنامه
سال بیست‌وششم | شماره ۷۱۶۰
Saturday | 11 October | 2025

تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱
دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۴ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰

تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴
چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
شاپا: ISSN1735-3637

پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

سهم هوا، هوا شد!

آیا اولویت‌های محیط زیستی ایران تغییر کرده است؟

اولویت‌های محیط زیستی ایران در سال‌های اخیر تغییراتی نسبی و قابل توجه داشته است. این تغییرات عمدتا در پاسخ به بحران‌های فزاینده مانند خشکسالی، آلودگی هوا، از دست رفتن تنوع زیستی و فشارهای اقلیمی رخ داده اما همچنان با چالش‌هایی مانند تحریم‌های بین‌المللی، بودجه محدود و تمرکز بر توسعه اقتصادی همراه است. براساس گزارش‌های رسمی و تحلیل‌های کارشناسی، دولت ایران از رویکرد واکنشی به سمت برنامه‌ریزی راهبردی‌تر حرکت کرده، با تأکید بیشتر بر انرژی‌های تجدیدپذیر، حفاظت از تنوع زیستی و حمایت از محیط‌بانان.

اولویت‌های گذشته، تمرکز بر حفاظت پایه‌ای

در سال‌های پیش از ۱۴۰۲، اولویت‌های محیط زیستی ایران عمدتا بر حفاظت از مناطق طبیعی (مانند پارک‌های ملی و پناهگاه‌های حیات‌وحش) و مقابله با آلودگی‌های صنعتی متمرکز بود. سیاست‌های کلی محیط زیست ابلاغی توسط مقام معظم رهبری بر حفظ منابع آب، جنگل‌ها و جلوگیری از تخریب اکوسیستم‌ها تأکید داشت اما اجرای آنها به‌دلیل تحریم‌ها و اولویت‌های اقتصادی ضعیف بود. برای مثال، گزارش سازمان حفاظت محیط زیست در ۲۰۲۰ نشان می‌دهد که بیش از ۹۰ درصد منابع آب به کشاورزی ناکارآمد اختصاص می‌یافت که به خشکسالی و فرونشست زمین منجر شد. همچنین، آلودگی هوا در شهرهایی مانند تهران، ناشی از وسایل نقلیه فرسوده و سوخت‌های فسیلی، به‌عنوان چالش اصلی برجسته بود، بدون برنامه‌های جامع برای انرژی‌های پاک.

تغییرات اخیر، حرکت به سمت پایداری و فناوری

از ۱۴۰۲ به بعد، با تشدید بحران‌ها (مانند موج گرمای ۱۴۰۳ و خشکسالی‌های مکرر)، اولویت‌ها به سمت اهداف بلندمدت‌تر تغییر یافته است. در اردیبهشت ۱۴۰۴، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست، ارتقای جایگاه سازمانی، افزایش نیروی انسانی، اصلاح قوانین حمایت از محیط‌بانان و اختصاص عوارض آلایندگی به صندوق ملی محیط زیست را به‌عنوان اولویت‌های اصلی اعلام کرد. این تغییر، پاسخی به انتقادات کارشناسان از بودجه ناکافی است.

در حوزه انرژی، دولت هدف افزودن ۱۰ گیگاوات ظرفیت تجدیدپذیر تا ۲۰۲۵ را تعیین کرده، بخشی از برنامه ۳۰ گیگاواتی تا ۲۰۳۰، که نشان‌دهنده شیفت از سوخت‌های فسیلی به خورشیدی است (ایران با ۳۰۰ روز آفتابی در سال، پتانسیل بالایی دارد).

شهرداری تهران نیز امسال، توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در ۲۲ منطقه را اولویت‌دارترین فعالیت خود قرار داد. علاوه بر این، برنامه جامع راهبردی تنوع زیستی تا ۱۴۳۰ به‌روزرسانی شد، با پنج هدف کلان شامل حفاظت پایدار و مشارکت مردم‌نهادها. این برنامه، که با دستور رئیس‌جمهور تدوین شده، برخلاف گذشته، ارزیابی‌پذیر و مبتنی بر چارچوب جهانی است.

چالش‌ها و تأثیر تحریم‌ها

با وجود تغییرات، تحریم‌های آمریکا طبق گزارش کارشناسان سازمان ملل در ۲۰۲۲ (که تا ۲۰۲۵ ادامه دارد) دسترسی به فناوری و بودجه را محدود کرده و حقوق مردم به محیط پاک را نقض می‌کند. ایران در شاخص‌های محیط زیستی ۲۰۲۴ رتبه ۹۸ جهانی و ۱۰ منطقه‌ای را کسب کرده که نشان‌دهنده پیشرفت محدود است. همچنین، برنامه هفتم توسعه اقدامات کاهش انتشار در بخش صنعت را شامل نمی‌شود و کشاورزی همچنان ۹۰ درصد آب را مصرف می‌کند.

سهم صفر هوا

آمارهای مختلف منتشرشده هم حاوی نکته‌های تأمل‌برانگیزی در این میان است. به‌عنوان مثال بیشترین تسهیلات «صندوق ملی محیط زیست» در سال‌های اخیر به پروژه‌های فاضلاب رسیده است. از ۱۴۰۲، سهم انرژی‌های تجدیدپذیر رشد کرده و در مقابل، سهم هوا کاهش یافته است. تمرکز حمایت‌ها از کنترل آلودگی به سمت زیرساخت و انرژی پاک در حال تغییر است، تغییرات در یک بازه زمانی پنج ساله کمی عجیب به نظر می‌رسد. به‌عنوان مثال در حالی سهم «آلودگی هوا» از تسهیلات صندوق ملی محیط زیست در سال ۱۳۹۹ بیش از ۵۰ درصد است که این سهم در سال ۱۴۰۳ به صفر درصد رسیده! گرچه شاید این تغییرات با توجه به اتفاقات روز می‌تواند تغییرپذیر باشد اما این‌که این سهم در سال گذشته به صفر رسیده با توجه به تشدید آلودگی هوا کمی عجیب به نظر می‌رسد.

پیشرفت تدریجی اما ناکافی

تغییرات اولویت‌ها بیشتر در سطح برنامه‌ریزی (مانند اهداف تجدیدپذیر و تنوع زیستی) مشهود است اما اجرای آنها به همکاری بین‌المللی و اصلاح یارانه‌های انرژی نیاز دارد. بدون اینها، بحران‌های ۲۰۲۵ مانند مخاطرات طبیعی (خشکسالی و سیل) تشدید خواهد شد. کارشناسان پیشنهاد می‌کنند مجلس اولویت‌های خود را به سمت محیط زیست تغییر دهد تا از وضعیت کنونی خارج شود. در مجموع، این تغییرات مثبت اما کند هستند و نیاز به تعهد بیشتر دارند.

سهم موضوعات مختلف از تسهیلات صندوق ملی محیط زیست

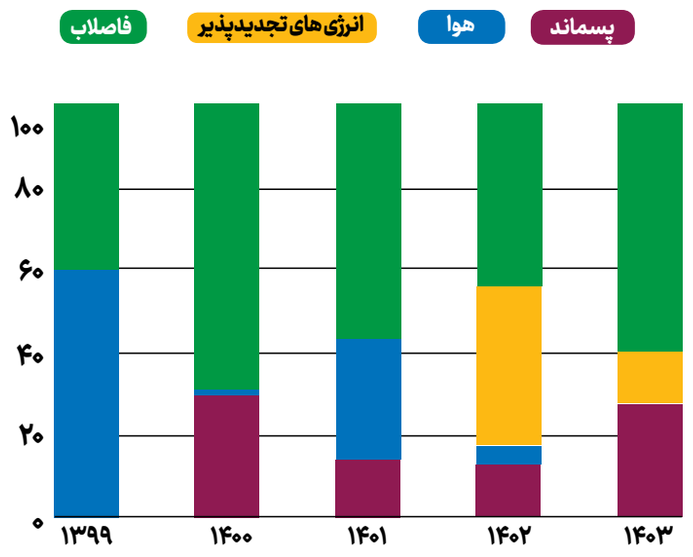

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس
مرجع تخصصی آمار در ایران

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۱:۵۱	نیمه شب شرعی: ۲۳:۱۰
غروب آفتاب: ۱۷:۳۴	اذان صبح فردا: ۰۴:۴۵
اذان مغرب: ۱۷:۵۲	طلوع خورشید فردا: ۰۶:۰۸

امروز در تاریخ

- آغاز عملیات فتح ۱/ ۱۳۶۵

یادداشت

حسین قرایی | پژوهشگر و مدیرکل روابط عمومی سازمان صداوسیما

جمال لسان‌الغیبی حافظ در جلال «ایران جان»

در میانه مهر و در هنگامه‌ای که عطر اندیشه و شکوه کلام حافظ شیرین‌سخن سراسر ایران را فرامی‌گیرد، کاروان رویداد ملی «ایران جان» به چهارمین منزل خود رسید؛ به فارس، اقلیم فرهنگ و فرزانگی؛ دیاری که آفتاب شعر در آسمانش نور می‌پاشد و سخن فارسی به‌غایت زیبایی و وقار در دامانش معنا می‌یابد. تقارن این مرحله از «ایران جان» با «روز بزرگداشت حافظ» تنها یک تصادف تقویمی نیست. این همنشینی، نماد پیوندی عمیق میان روح زبان و جان ایران است؛ پیوندی که رسانه ملی در مسیر «تحول» خویش آن را مبنای بازآفرینی روایت ایران و ایرانی قرار داده است.

امسال «هفته فارس ایران» درست در روزهایی آغاز می‌شود که مردم این استان در پرتو نام حافظ به خود می‌بالند. گویی روح حافظ که با «لسان‌الغیب» خویش همواره از «انسان» سخن می‌گفت، بر فراز این رویداد نشسته است تا به یاد ما آورد که رسانه اگر زبان دل مردم باشد، می‌تواند همچون شعر، جان «انسان»ها را تازه کند. حافظ با کلامش مرز زمان را شکست و «ایران جان» نیز می‌خواهد همین کار را با تصویر و صدا انجام دهد: پیوند میان اصالت و امروز، میان سنت و رسانه.

صداوسیما در مسیر تحول، از «ایران جان» الگویی ساخته تا رسانه‌ملی آیینه تمام‌نمای پیشرفت‌ها، زیبایی‌ها، جاذبه‌ها و فرصت‌های سرمایه‌گذاری و بازیگر فعال توسعه فرهنگی در تمام پهنه ایران باشد و زبان راستین مطالبه‌گری. وقتی شبکه‌های محلی در پیوند با شبکه‌های ملی، مطالبات هر استان را طرح و پیگیری می‌کنند، «رسانه‌ملی» معنایی تازه می‌یابد؛ رسانه‌ای که نه از بالا، بلکه در بطن مردم روایت می‌کند. در هفته فارس، قرار است همین نگاه با مشارکت استانداری، هنرمندان، دانشگاهیان و فعالان فرهنگی محقق شود. اما در کنار برنامه‌ها و آمار و تولید، باید به بعد نمادین این رویداد نیز نگاه کرد. همزمانی «فارس ایران» با روز حافظ، فرصتی است برای تأمل در مسئولیت زبان ملی. حافظ با واژه، وطن را زنده کرد و صداوسیما امروز با تصویر می‌خواهد همین رسالت را دنبال کند؛ رساندن صدای جان ایران به گوش و چشم جهانیان.

در حقیقت، «فارس ایران» در مسیر «ایران جان» همان نقطه‌ای است که پروژه تحول رسانه‌ملی به بلوغ می‌رسد. اگر در گذشته صداوسیما متهم به تمرکزگرایی بود، اکنون این رویداد نشان داده که عدالت فرهنگی شعار نیست؛ راهبردی اجرایی است. مردم شیراز، جهرم، مرودشت و لار در قاب رسانه می‌بینند که صدای‌شان شنیده می‌شود و تصویرشان دیده می‌شود. این همان اعتماد متقابلی است که رسانه‌ملی برای تداوم حیات و مشروعیت مردمی خود بدان نیاز دارد.

در پایان باید گفت که «ایران‌جان، فارس ایران» تنها یک فصل گذرا از یک پروژه رسانه‌ای نیست. تجلی نوعی خودآگاهی ملی است. در سایه‌سار نام حافظ قرآن، این خودآگاهی به اوج می‌رسد، زیرا جان ایران در زبان و ایمان نهفته است. رسانه‌ملی امروز مأموریت دارد این جان را ببیند، بازگو کند و پاس دارد. از این منظر، فارس نه مقصد کاروان «ایران جان» که دل آن است، همان دل همیشه تپنده‌ای که حافظ روزی آن را با واژه و وزن زنده کرد و امروز رسانه‌ملی بنا دارد تمام توان خود را به میدان بیاورد تا ان‌شاءالله با تصویر و صدا، شمایی جذاب از آن به نمایش بگذارد.

پیشخوان

قلب تنهایی انسانی

درباره «آخرین گرگ»؛ جست‌وجوی هویت در میان ویرانه‌های وجودی

نویسنده: لاسلو کراسناهورکای
مترجم: نیکزاد نورپناه
نشر: ثالث
سال انتشار: ۱۴۰۳

تصور کنید در یک اتاق تاریک نشسته‌اید، باد سردی از پنجره نیمه‌باز می‌وزد و کلمات روی صفحه مثل سایه‌های متحرک، ذهن‌تان را به چالش می‌کشند. این حس را زمانی تجربه می‌کنید که سراغ کتابی مانند «آخرین گرگ» نوشته لاسلو کراسناهورکای، نویسنده مجارستانی، می‌روید. این کتاب، نه‌فقط یک رمان، بلکه مجموعه‌ای از سه داستان است که مانند لایه‌های پیاز، شما را به عمق تنهایی انسان می‌برد. در آخرین گرگ، کراسناهورکای سه داستان را در کنار هم قرار داده است: داستان اصلی آخرین گرگ (نوشته‌شده در سال‌های اخیر) و دو داستان کوتاه‌تر به نام‌های هرمان و یکی دیگر که حدود ۲۵ سال پیش خلق شده‌اند. این داستان‌ها از نظر روایی مستقلند اما تم مشترکی دارند: جست‌وجوی هویت در میان ویرانه‌های وجودی. شخصیت‌ها، مثل گرگ‌های زخمی، در فضایی پست‌مدرن و پر از ابهام، به دنبال معنای گم‌شده می‌گردند. خواندن آخرین گرگ مثل قدم زدن در جنگلی مه‌آلود است: ابتدا گم می‌شوید اما بعد، زیبایی مسیر را کشف می‌کنید. کراسناهورکای استاد «ماجراجویی بی‌وقفه» است.

درجهت عکس

عکس: شقایق قاسمی/ ایسنا

اصفهان؛ شهر دستان خلاق

اصفهان، شهری که نامش با هنر، زیبایی و خلاقیت گره خورده است. این شهر از سال ۱۳۹۵ از سوی شورای جهانی صنایع‌دستی به‌عنوان شهر جهانی صنایع‌دستی به ثبت رسیده و گسترده‌ترین تنوع رشته‌های هنری و صنایع‌دستی را در کشور دارد.

حادثه

فیلیپین روی ویبره

- بامداد دیروز زمین لرزه‌ای قدرتمند با بزرگی اولیه ۷/۶ درجه در مقیاس ریشتر، در نزدیکی سواحل جنوبی فیلیپین، رخ داد.

کیوآرکد را اسکن کنید

حیات‌وحش

درگیری پلنگ روی درخت

- شیرها به اندازه پلنگ‌ها توانایی بالا رفتن از درخت را ندارند، زیرا ساختاربدنی‌شان برای حرکت روی زمین طراحی شده، نه برای چابکی میان شاخه‌ها.

کیوآرکد را اسکن کنید

جهان

ترافیک آخرالزمانی

- استان آن‌هویی چین در پایان تعطیلات هشت روزه روز ملی و جشنواره نیمه پاییز، شاهد یکی از بزرگ‌ترین ترافیک‌های تاریخ خود بود.

کیوآرکد را اسکن کنید

جهان

نجات مرد ۲۷۰ کیلویی

- درویدئویی حیرت‌انگیز مردی با وزن حدود ۲۷۰ کیلوگرم از خانه‌اش در ایالت فلوریدا با استفاده از جرثقیل و پالت حمل بار نجات داده شد.

کیوآرکد را اسکن کنید

دوردنیا

علیه‌بدبینی

چرا چینی‌ها با اینفلوئنسرهای ناامیدی در حال نبرد هستند؟

در ماه‌های اخیر، دولت چین با نگرانی فزاینده از گسترش نارضایتی اقتصادی و بدبینی اجتماعی، کمپینی گسترده برای پاک‌سازی محتوای منفی در شبکه‌های اجتماعی راه‌اندازی کرده است.

این اقدامات، اکنون بر مدیریت «روحیه عمومی» تمرکز دارد. مقامات، وبلاگ‌نویسان و اینفلوئنسرهایی را که پست‌های خسته و ناامیدکننده منتشر می‌کنند، هدف قرار داده‌اند. بسیاری از این حساب‌ها با میلیون‌ها دنبال‌کننده، به تعلیق یا مسدود شدن دچار شده‌اند. این رویکرد، بخشی از تلاش‌های آنها برای حفظ ثبات اجتماعی در برابر چالش‌های اقتصادی است.

کمپین مبارزه با احساسات منفی

کارزار پاک‌سازی اینترنت توسط اداره فضای مجازی چین در اواخر سپتامبر ۲۰۲۵ آغاز شد و دو ماه به طول انجامید. تمرکز اصلی بر محتوایی بود که «احساس بیش از حد بدبینی» ایجاد می‌کند، اضطراب برمی‌انگیزد یا باوری «ناکارآمدی تلاش فردی» را ترویج می‌دهد. چنین پست‌هایی می‌تواند به ترس جمعی، افسردگی و حتی انتقاد از حزب منجر شود. رسانه‌های دولتی مانند این کمپین را «مبارزه با شکارچیان احساسات منفی» توصیف کرده‌اند؛ افرادی که برای جلب توجه، مشکلات جامعه را بزرگ‌نمایی می‌کنند. اینترنت، به گفته آنها، نباید محلی برای منفی‌بافی باشد و باید احساسات واقعی را به صورت مسئولانه بازتاب دهد.

از «دراز کشیدن» تا شایعات

نمونه‌های بارز شامل بلاگرهایی است که سبک زندگی «دراز کشیدن» یعنی کناره‌گیری از رقابت‌های اجتماعی را ترویج می‌کردند. اینفلوئنسرهایی که به نابرابری اقتصادی، فاصله طبقاتی و دشواری ورود جوانان به مشاغل پرداخته بودند، حساب‌های‌شان محدود شد. پلتفرم‌هایی مانند ویبو (Weibo) بیش از هزار حساب را به دلیل شایعات اقتصادی یا انتقاد از سیاست‌های رفاهی تعلیق کردند. در شهرهایی مثل ژنگژو و شی‌آن، مقامات محلی حساب‌هایی را که شهر را «منفی» نشان می‌دادند یا اطلاعات «نادرست» درباره مسکن منتشر می‌کردند، جریمه کردند.

ریشه‌های نگرانی، فشار اقتصادی بر جوانان

این کمپین ریشه در نگرانی‌های عمیق چین از بدبینی رو به رشد، به‌ویژه در میان جوانان، دارد. با بازار کار ضعیف، کاهش فرصت‌های شغلی و نابرابری، بسیاری به سبک زندگی کم‌توقع روی آورده‌اند. تحقیقات اخیر نشان‌دهنده پوچی فزاینده نسبت به آینده است. دولت با برنامه‌هایی مانند حمایت مالی از خانواده‌ها و تشویق مصرف، سعی در افزایش اعتماد دارد اما اثرات محدود بوده. پست‌هایی با ادعاهایی مانند «تلاش بی‌فایده است» یا «درس خواندن بیهوده»، مستقیما هدف قرار گرفته‌اند، زیرا می‌توانند به «شکست خوردگی جمعی» دامن بزنند.

خاموش کردن صدای واقعی

کارشناسان هشدار می‌دهند که این محدودیت‌ها صدای واقعی نارضایتی را ساکت می‌کند و ممکن است بدبینی را عمیق‌تر سازد. جیا ایان چانگ، استاد علوم سیاسی از «فقدان انگیزه قابل‌توجه» در میان چینی‌ها سخن می‌گوید. سرکوب نه‌تنها آزادی بیان را محدود می‌کند، بلکه دولت را از واقعیت‌های اجتماعی کور می‌سازد.

در نهایت، این اقدامات (ترکیبی از اهداف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی) حساسیت پکن به نگرش جوانان را نشان می‌دهد اما خطر سرایت نارضایتی پنهان را افزایش می‌دهد.